

ZÁZNAMY PŘÍKLADŮ DOBRÉ PRAXE

V analýze hodnocených ŠVP bylo nalezeno mnoho příkladů dobré praxe. Pro záměry celého materiálu však byly vybrány ty příklady dobré praxe, které odkazují na rozvoj v rovinách v rámci indikátorů, které byly shledány jako nedostatečně zastoupeny.

I. Technika čtení a psaní

Z analýzy předmětu Český jazyk a literatura v 1. vzdělávacím období vyplynulo, že prioritní pozornost je věnována pouze rovině Technika čtení, avšak i v této rovině se některé z významných indikátorů objevují také pouze sporadicky. Jedná se zejména o podporu využívání vlastních čtenářských strategií na úrovni dekódování. V 1. a 2. ročníku bylo dále zjištěno, že je upřednostňováno hlasité čtení na úkor tichého čtení. Rozvíjení této dovednosti je výrazněji podporováno až ve 3. ročníku.

Následující příklady dobré praxe se zaměřují na rozvoj opomíjených oblastí:

"Žáci v rámci obou u nás používaných metod počátečního čtení a psaní píší vlastní texty. Psaní vlastních textů (hůlkovým písmem) je jednou z klíčových aktivit včleněných do tradičního postupu, proto pokusy o psaní vlastních textů jsou zařazovány již od září a žáci postupně rozvíjením a zdokonalují svoji schopnost písemného vyjadřování (září – červen)."

"Učitel zapisuje na tabuli vlastní jednoduché texty žáků, texty jsou žáky zpětně využívány ve výuce (opis, přepis, práce s textem, další rozvíjení atd.)"

"Žáci 1. ročníku si vedou a průběžně doplňují portfolio s vlastními texty „Moje první kniha“. Píšou hůlkovým písmem, doplňují ilustracemi, vlepují obrázky atd."

II. Vztah ke čtení

Z analýzy předmětu Český jazyk a literatura vyplynulo, že žáci nejsou dostatečně motivováni k pravidelným návštěvám knihovny a nejsou dostatečně podporováni ve svých volno-časových aktivitách ve vztahu ke čtení a k rozvoji čtenářství. Zde uvádíme náměty, které mohou být v tomto směru inspirativní:

„Pravidelné prezentace mimoškolní četby žáků před ostatními, čtení úryvků, využití vlastní knihy při skupinové práci (čtenářské křeslo, dílny čtení).“

„Vedení si pravidelných záznamů o četbě formou podvojného deníku, kdy je také umožněna volba formy zpracování záznamu.“

„Výstavka knih ve třídě – „Moje oblíbená kniha“ (žáci nosí do školy knihy, které přečetli a doporučují knihy ostatním spolužákům. Tyto knihy jsou vystaveny

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

s krátkými anotacemi, které vytvářejí ke „svým knihám“ žáci ve třídě. Je možno spojit také s prezentací vlastní knihy nebo s dílnami čtení.“

„Čtenářský strom“ (na viditelném místě ve třídě) - žáci vlepují lístečky s názvy knih, které již přečetli.

"Výstupy z literární práce žáků jsou zveřejňovány (vyhrazeno místo ve třídě a ve škole, kde žáci mohou vystavovat své literární pokusy)."

„Čtenářské zóny ve škole (místa uzpůsobená a vyhrazená pro četbu – např. o přestávkách)“.

"Společné aktivity žáků, učitelů, rodičů (např. slavnostní uzavírání projektů, vystoupení, společné soutěže aj.)"

"Navázání spolupráce s okresními knihovnami, žáci jsou zapojeni také do projektů a literárních soutěží knihoven (Česko čte dětem; Pasování prvňáčků na čtenáře atd).
Návštěva výukových lekcí okresních knihoven pro žáky základních škol.
Návštěva besed s autory dětských knih (pořádají okresní knihovny)."

III. Porozumění textu

V rovině Porozumění bylo zjištěno ve 2. vzdělávacím období, že obou ročníků není věnována dostatečná pozornost v oblasti práce s otázkami. Jak dále vyplynulo, v 1. ročníku se s rozvojem dovedností zahrnutých v této rovině pracuje velice málo. Následující příklady mohou být vodítkem k rozvoji právě těchto indikátorů:

"Při práci s textem je vždy zohledňováno čtení s porozuměním, proto s textem, který je určen např. k procvičování daného gramatického jevu se tedy pracuje i na úrovni budování a rozvíjení čtenářských kompetencí."

„Využívá se tzv. řízeného čtení“, kdy text je čten po kratších úsecích, a v průběhu čtení žáci odpovídají na otázky, které směřují k porozumění textu.“

"Rozvíjení schopnosti a dovednosti porozumění pomocí vybraných aktivit z programu RWCT (Reading and Writing for Critical Thinking). Využívání třífázového modelu učení: Evokace – Uvědomění – Reflexe."

"Vybrané aktivity z RWCT: využívání myšlenkových map, řízené čtení, čtení s předvídáním, pětilístek. Tyto aktivity jsou přizpůsobeny věku žáků 1. vzdělávacího období."

„Myšlenková mapa - žáci zapisují k základnímu slovu nebo tématu výrazy, které souvisejí s vybraným námětem, hledají vazby a souvislosti.“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Hra „Kopretina“ – žáci vyjadřují myšlenky související s tématem dle jednotlivých slovních druhů.“

IV. Vyvozování

Jak vyplynulo z analýz ŠVP v obou vzdělávacích obdobích, je rovina Vyvozování jednou z nejvíce opomíjených rovin. Z výsledků analýzy 2. vzdělávacího období vyplynulo, že žáci nedostávají možnost formulovat vlastní hypotézy před čtením textu a následně ověřovat správnost těchto hypotéz (obecně se s hypotézami, vlastními predikcemi se pracuje velice sporadicky). Žáci jsou méně motivováni také k tomu, aby přemýšleli nad pravděpodobností událostí a posuzovali věrohodnost příběhu. Nedostatečně také konfrontují vlastní pohled na text s pohledem ostatních spolužáků. Tyto příklady nám mohou být inspirací k začlenění těchto přístupů do praxe.

"Rozvíjení schopnosti vysuzovat pomocí vybraných aktivit z RWCT: podvojný deník, myšlenková mapa, fiktivní dopis některému z vybraných hrdinů příběhu."

"Metoda I.N.S.E.R.T. (studijní čtení) – žáci si v průběhu čtení textu vpisují do textu domluvené značky (např. informaci jsem věděl, nová informace, informace je v rozporu s mým názorem aj.)."

"Čtení s předvídáním – pokusy předpovědět průběh dalšího děje s následným hodnocením vlastní predikce."

"Metoda (V – ch – D) – žáci přemýšlí o zadaném tématu, zapisují do tabulky, co již o tématu ví(V), co by se ještě chtěli dovědět(ch) a co se z textu dozvěděli(D)."

V. Metakognice

V rovině Metakognice výrazně chybí práce s obhajobou volby vlastní čtenářské strategie. Nabízíme následující příklady dobré praxe:

"Žáci hodnotí svoji práci, kdy se konkrétně vyjadřují k tomu, co se jim povedlo a naopak. Vyjadřují se také k práci druhých, a to v rámci skupiny i párového sdílení.(hodnotící kruh)"

"Žáci pojmenovávají a popisují použité postupy a strategie, zdůvodňují svoji volbu."

"Motivační rozhovory na téma textu před jeho čtením - předchozí znalost kontextu následně pomáhá žákovi v dekódování. Preference tematicky kompaktních textů, které jsou nositeli informace – sdělení nebo emotivního zážitku."

„Využívání metod a aktivit z programu RWCT.“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

„Vennovy diagramy – žáci porovnávají, hledají souvislosti a rozpory mezi informacemi, které získaly z textu a vlastními názory. Vztahují hlavní myšlenku z textu k vlastní zkušenosti a provádí komparaci (využívají diagramů k zobrazení množin)“.

VI. Sdílení

Z analýzy roviny Sdílení vyplynulo, že žáci nejsou dostatečně vedeni k uvědomění si názorové a postojevé plurality v souvislosti s vnímáním textu ostatními spolužáky.

"Napříč všemi aktivitami se v průběhu celého roku prolínají obsahy učiva komunikační výchovy: žáci rozvíjí své čtenářské kompetence, tj. čtení s porozuměním, čtení analytické a čtení kritické, nabývá postupně dovedností podle Bloomovy taxonomie, spěje tedy k vyšším čtenářským úrovním. Jsou vedeni ke čtenářství – prezentace vlastní četby před spolužáky, záznamy o četbě, čtenářské chvílky, dílny čtení. Na tyto aktivity navazují diskuze, kde žáci mají dostatek prostoru, aby sdíleli nové informace, své názory, prožitky z četby se svými spolužáky a učitelem"

"Důraz na rozvíjení komunikačních dovedností (kompetencí) se prolíná a prochází napříč všemi aktivitami a tematickými okruhy, tedy i těmi, jejichž cílem je rozvíjet spíše jiné dovednosti (např. práce s textem ve smyslu rozvíjení gramatických, lexikálních znalostí)."

„Diskuze nad knihami, kdy žák si půjčuje knihu na doporučení spolužáka“.

"Rozvíjení schopnosti sdílení, pozorného naslouchání a asertivních komunikačních dovedností pomocí vybraných aktivit z RWCT (párová práce, komunikační kruh, sdílení ve dvojicích atd.)"

"Navozování situací, kdy se žáci učí pravidlům slušné a asertivní komunikace, učí se toleranci k názorům druhým, učí se volbou vhodných argumentů obhájit vlastní názor, volí vhodné jazykové prostředky dle komunikační situace."

„Vytváření Pravidel třídy.“

„Skládkové učení – třída je rozdělena na pracovní skupiny po 4 – 5 žácích. Studijní text je rozdělen na části, jejichž počet koresponduje s počtem žáků ve skupině. Žáci se stejnou částí textu se následně scházejí v expertních skupinách, kde společně studují příslušnou pasáž z textu, aby ji poté mohli vysvětlit ostatním členům.“

„Výroky - žáci tvoří pravdivá a nepravdivá tvrzení (výroky) vztahující se k textu, posuzují a vyjadřují pravdivost jejich obsahu (např. vystupováním z neutrální řady dle souhlasu s výrokem).“

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

VII. Aplikace

V rovině Aplikace byla zjištěna menší míra rozvíjení kritického přístupu u žáků 4. ročníku, proto uvádíme následující příklady dobré praxe v této oblasti:

„Učitel připravuje dostatek situací, kdy žáci musí aplikovat své čtenářské dovednosti. Vede žáky k tomu, aby si např. sami četli zadání úkolů, pracovali podle instrukcí, které si sami přečtou (např. matematika, pracovní listy v prvouce, přírodovědě a vlastivědě apod.).“

„Učitel vybírá takové texty, kde četbou získané informace lze dále propojovat v dalších aktivitách také napříč výukovými předměty (ITV).“

"Žáci již od 1. ročníku si vzájemně (učiteli, rodičům) píší vzkazy, oznámení, pozvánky, plakáty atd. a jsou zapojeni do vytváření třídní kroniky."

"Pro potřebu svoji i žáků (popř. rodičů) vede učitel třídní přehledové tabulky různého druhu."

„Práce podle návodu (čtení praktické), kdy žáci podle návodu sami vytváří výrobek.“

„Třídní soutěž ve vaření podle receptů“

"Žáci si vedou záznamy o četbě, kde využívají formy doporučené z metod RWCT (záznam formou podvojného deníku, či vlastní formou aj.)"

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ